

Nadere gegevens over de transporten van de naar Duitsland overgebrachte arbeiders en studenten en van de in tuchthuizen bevrijden ontbreken (verscheidenen hunner zijn op eigen gelegenheid naar Nederland teruggekeerd) maar er zijn drie groepen over welke tocht huiswaarts wij enige bijzonderheden kunnen geven: de krijgsgevangenen, de in concentratiekampen bevrijde politieke gevangenen en de Joodse gedepor-teerden.

★

De krijgsgevangenen waren in vele groepen verdeeld. De z.g. generaals-groep (generaal H. G. Winkelman, opperbevelhebber van land- en zee-macht, en vier andere generaals) werd door de Russen bevrijd in het kasteel Königstein in Saksen (zie kaart I op pag. 115) en hetzelfde geschiedde met ca. tweeduizend beroepsofficieren, adelporsten, cadetten en ca. honderdveertig reserve-officieren die zich sinds januari '44 in het grote krijgsgevangenenkamp Neu-Brandenburg (bij Berlijn) bevonden. In Beieren daarentegen, in Tittmoning, werden ca. driehonderdvijftig vlag- en opperofficieren en lagere officieren die aan asthma leden, samen met ca. zestig ordonnansen en oppassers (allen in mei '44 uit Neu-Brandenburg verplaatst) door de Amerikanen bevrijd. Dan waren er groepen die zich op tal van plaatsen in Duitsland bevonden, tezamen ruim elfduizend krijgsgevangenen: ca. vierhonderdvijftig reserve-officie-ren en verder beroeps-onderofficieren en -minderen, het lagere reserve-kader en gewone dienstplichtigen – de grootste groep uit die ruim elfduizend bevond zich in Mühlberg (Saksen); ook zij werd door de Russen bevrijd.

Uit de Amerikaanse en de Britse bezettingszone werden de bevrijde krijgsgevangenen vrij spoedig naar Nederland teruggevoerd, mede als gevolg van het feit dat een Nederlandse officier die in het zuiden was bevrijd en in maart aan *Shaef* was toegevoegd, kolonel J. A. G. van Andel, kort na Duitslands ineenstorting met hulp van *Shaef* drie teams naar Duitsland had kunnen zenden om de bedoelde krijgsgevangenen te localiseren (voorzover hun verblijfplaatsen uit de door het Internationale Rode Kruis verstrekte gegevens niet bekend waren) en hun transport te regelen. Een van die teams trof bijvoorbeeld in Stuttgart bijna zeshonderd bevrijde marinemannen aan – dezen werden per trein naar Nederland vervoerd. Hetzelfde team trok vervolgens naar Tittmoning – voor een deel van de daar bevrijden werd een trein gerequireerd¹, een ander deel

¹ Die trein bestond uit goederenwagons; daar werd door de inzittenden zonder succes